

Prótagorás

Fragmenta DK 80 B

Pravda neboli Vyvracející řeč

B 1 /1 = Sextos Empeirikos, *Adversus mathematicos* VII, 60

... Na začátku *Vyvracejících řečí* napsal:

Mírou všech věcí je člověk, jsoucích, že jsou, nejsoucích, že nejsou. (Viz A 14)

B 1 /2 = Platón, *Theaetetus* 151e-152a

Zdá se, že jsi podal definici vědění, která není nevzdělaná, nýbrž taková, jakou vyslovil i Prótagorás. Ten řekl totiž, avšak nějakým jiným způsobem. Tvrdí totiž, že mírou všech věcí je člověk, jsoucích, že jsou, nejsoucích, že nejsou. Četl jsi to?

Četl, a mnohokrát.

Neříká to tedy tak, že jakou se každá z věcí jeví mně, taková je pro mě, a jakou se jeví tobě, taková je pro tebe? Člověk jsi přece ty i já.

... někdy, když fouká tentýž vítr, jeden z nás mrzne a druhý ne? Jeden jen trochu a druhý hodně?

Ano, ovšem.

Nazveme tehdy vítr sám o sobě studeným nebo nestudeným? Nebo řekneme s Prótagorou, že pro mrznoucího je studený, pro druhého však ne?

Zdá se.

Což se takto nejeví jednomu i druhému?

Ano.

Slovo "jeví se" však znamená vnímání?

Vždyť ano.

Tedy zakoušení jeví a vnímání je totéž, jak pokud jde o teplo, tak i o vše ostatní. Vždyť jak je každý vnímá, takové patrně pro každého také jsou.

B 1 /3 = Platón, *Theaetetus* 161c

Sókratés: Jeho výrok je mi jinak docela po chuti, že co se každému zdá, to pro něho také jest. Divím se však začátku jeho řeči, proč na začátku *Pravdy* neřekl, že mírou všech věcí je prase, pavián nebo něco ještě podivnějšího, co má vnímání. Tak by k nám začal mluvit z vysoka a hodně pohrdavě, když by ukázal, že jsme se mu pro jeho moudrost obdivovali jako bohu, který však svou rozumností v ničem nevyniká ani nad pulce, natož nad jiného člověka.

O jsoucnu

B 2 = Porfyrios, *Apo tou a tés filologou akraseós* = Eusebios, *Praeparatio Evangelica* X, 3, 25

Velká řeč

B 3 = Anecd. Par. I, 171, 31 de Hippomacho B 3 (ed. Bohler, Sophistae Protrept. fr.)

V díle nadepsaném Velká řeč Prótagorás řekl:

Vyučování potřebuje (nadanou) přirozenost a cvičení.

A dále:

S učením je však třeba začít od mládí.

Neřekl by to, kdyby sám nabyl vzdělání pozdě, jak si myslí a o Prótagorovi řekl Epikúros (viz 68 A 9).

O bozích

B 4

O bozích nemohu mít vědění, ani že jsou, ani že nejsou, ani jakou mají podobu. Mnohé věci totiž brání tomu, to vědět, jak nezřejmost (bohů), tak krátkost lidského života.

B 4 /1 = Eusebios, Praeparatio Evangelica XIV, 3, 7

Démokritův druh Prótagorás se totiž stal ateistou a získal slávu. Říká se, že ve spise *O bozích* užil takovéto uvedení:

O bozích nemohu mít vědění, ani že jsou, ani že nejsou, ani jakou mají podobu.

B 4 /2 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum IX, 51 (cfr. A 1)

O bozích nemohu mít vědění, ani že jsou, ani že nejsou. Mnohé věci totiž brání tomu, to vědět, jak nezřejmost (bohů), tak krátkost lidského života.

Odporující řeči

B 5 /1 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum III, 37

Euforión a Panaitios tvrdí, že začátek (Platónovy) *Ústavy* byl nalezen na četných místech změněný. Aristoxenos říká (fr. 33), že téměř celá *Ústava* je obsažena v *Odporujících řečech*, které napsal Prótagorás.

B 5 /2 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum III, 57

(Platónova) *Ústava* ... , kterou lze téměř celou nalézt v Prótagorových *Odporujících řečech*, jak tvrdí Favorínos v druhé knize *Rozmanitých příběhů* (fr. 21).

Umění sporů

B 6 /1 = Cicero, Brut. 12, 46

B 6 /2 = Qunitil. III, 1, 10

B 6 /3 = Quintil. III, 1, 12 (Prodikos A 10)

B 6a = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum IX, 51
(Prótagorás) první řekl, že o každé věci jsou dva výklady (*logoi*), navzájem protikladné.

B 6b = Aristotelés, Rhetorica II, 24; p. 1402a23 (cfr. A 21)
... slabší ... důvod (*logos*, řeč) činit silnějším.

Peri machématón?

B 7 = Aristotelés, Metaphysica II, 2; p. 997b 32

Ani to není pravda, že geodézie se týká smyslově vnímatelných věcí, které mají velikost a jsou pomíjivé, neboť by zanikala, když by tyto zanikly. Vždyť ani astronomie není o něčem smyslově vnímatelném, i když je o velikostech, ani není o smyslově vnímaném nebi. Ani vnímané linie přece nejsou takové, o jakých mluví geometři. Nic ze smyslově vnímaného totiž není takto přímé ani okrouhlé; neboť kruh se nedotýká pravítka v bodě, nýbrž je tomu tak, jak proti geometrům dokazoval Prótagorás.

Peri palés

B 8 /1 = Platón, Sophista 232d-e

Pokud však jde o všechna umění dohromady i o každé jednotlivé z nich, tak vše, co je třeba namítat odborníkovi na každé z nich, je veřejně k dispozici, je to sepsáno a uchováno pro každého, aby se to mohl učit.

Zdá se mi, že myslíš Prótagorovy spisy o zápase (v řečech) i o ostatních uměních.

B 8 /2 = Platón, Sophista 233a

Jak by někdy někdo mohl něco namítat vědoucímu člověku něco rozumného, když by sám byl nevědoucí?

Nijak.

PERI POLITEIAS
PERI THS EN ARCAI KATASTASEWS
PERI FILOTIMIAS
PERI ARETWN
PERI TWN OUK ORQWS TOIS ANQRWPOIS PRASSOMENWN
PROSTAKTIKOS
DIKH UPER MISQOU
PERI TWN EN AIDOU

B 9 = Pseudo-Plútarchos, Cons. ad Apoll. 33; p. 118e

... Prótagorás řekl toto:

Když (Perikleovi) dva synové, byli mladí a krásní, zahynuli během osmi dnů, snesl to bez žalu, neboť si uchovával klid, z něhož měl po všechny dny velký prospěch, totiž spokojenost, vyvázanost z bolestí a slávu u mnohých lidí. Každý, kdo ho viděl, jak pevně snáší vlastní žal, jej totiž pokládal za velkomyslného a mužného, ovládajícího sobe sama. Každý přece zná svou vlastní bezmocnost v takovýchto věcech.

B 10 = Stobaios, Anthologium III, 29, 80

Prótagorás řekl, že obratnost (*techné*) bez úsilí není ničím, a úsilí bez umění také ne.